

הקב”ה שואג כארי על ג’ תקופות בחיי אדם: ימי הנעורים ימי העמידה וימי הזקנה

|| הרה”ג ר’ פנחס פרידמן ||

זאת ועוד, שהקב”ה שואג כארי בג’ משמרות הלילה, כדי לעורר אותנו להתגבר כארי על המדה הרעה של שנאת חנם, שהיא זאת אשר גרמה להחריב את בית המקדש השני, והנה שנאת חנם שרשה מג’ מדות רעות קנאה תאוה וכבוד המוציאין את האדם מן העולם, והם הם שלש משמרות של הלילה בחיי האדם, המחשיכים את חיינו ומוציאים אותנו מן העולם.

לכן כנגד ג’ מדות רעות אלו שהחריבו את בית המקדש, שואג הקב”ה ג’ שאגות בג’ משמרות של הלילה, כדי לתת לנו כח להתגבר כארי על ג’ מדות רעות אלו. ויש לומר רמז על כך בשמו של מלך המשיח ”דוד בן ישי”, ללמדנו שעתיד לבוא רק אם נשים לב לשמוע ולהתעורר משלש השאגות שהקב”ה שואג, הרמוזים בשם ישי נטריקון ישיאג שאג ישיאג.

צועקים, שלישיית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה.”

ופירש רש”י כי בפסוק זה נזכרו ג’ שאגות: ”ה’ ממרום ישאג”, הרי שאגה אחת, ”שאווג ישאג על נוהו”, הרי עוד שתי שאגות, ומזה למדו שהקב”ה שואג ג’ פעמים בג’ משמרות של הלילה. בהמשך הדברים הארכנו לבאר התכלית של השאגות הללו בג’ משמרות של הלילה, כדי לעורר אותנו להתגבר כארי לעסוק בתורה בלילה, כי אין נחמה יותר גדולה להקב”ה על חורבן בית המקדש מעסק התורה כמאמרם (ברכות ח.א): ”מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב”ה בעולמו אלא ד’ אמות של הלכה בלבד.”

במאמר שעבר עסקנו בענין שלשה השבועות שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, הנקראים ”בין המצרים” על שם הכתוב (איכה א ג): ”כל רודפיה השיגוה בין המצרים”. ופירש רש”י בשם מדרש אגדה: ”בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב”. הארכנו לבאר כי ג’ שבועות הללו מכוונים כנגד ג’ משמרות של הלילה, שהקב”ה שואג בהם ג’ שאגות כארי על חורבן בית המקדש, כמו ששינו בגמרא (ברכות ג.א):

”רבי אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקב”ה ושואג כארי, שנאמר (ירמיה כה ל) ה’ ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו, וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער, שניה כלבים

עניני עולם הזה, הרי הם ככלבים הצועקים כל הזמן בקול: ”הב הב”, אשר בלשון ארמית פירושו תן תן, כלומר שמבקש כל הזמן שיתנו לו עוד ועוד רכוש.

ועתה בא לפרש משמורה שלישיית: ”שלישיית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה”, הכוונה בזה על ימי הזקנה של האדם כאשר כבר הצטננה רתיחת הדם, והנה הוא מתחיל לעסוק בתורה מחדש כתינוק שנולד, אשר זהו בבחינת: ”תינוק יונק משדי אמו”, כמבואר בגמרא (עירובין נד.): על הפסוק (משלי ה יט): ”דדיה ירווך בכל עת, למה נמשלו דברי תורה כדד, מה דד זה כל זמן שהתינוק מממשש בו מוצא בו חלב, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם”.

ושמא תאמר כי מאחר שהתחיל ללמוד תורה כראוי רק במשמורה שלישיית בימי הזקנה כשהוא בבחינת ”תינוק יונק משדי אמו”, אם כן אין לו יכולת להגיע להשגות גדולות בתורה, לכן הבטיחני רבי אליעזר שאם יזכה אפילו בימי הזקנה לעסוק בתורה לשמה, יצא מבחינת ”תינוק יונק משדי אמו”, ויתעלה להיות בבחינת: ”אשה מספרת עם בעלה”, שהתורה נעשית לו כאשה המספרת עם בעלה, ככתוב (משלי לא י): ”אשת חיל מי ימצא”, ופירש רש”י שהיא התורה, וכן מבואר בגמרא (ברכות נז.): ”תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורשה”. אלו תוכן דבריו המתוקים בתוספת ביאור.

ונראה להוסיף תבלין בביאור המדרגה של: ”אשה מספרת עם בעלה”, על פי מה שכתב ב”דגל מחנה אפרים” (פרשת יתרו ד”ה וישמע) גודל מעלת הזוכה שהתורה נעשית אליו בבחינת ”מאורשה”, כי כמו שהאשה מגלה כל סודותיה לבעלה, כן הזוכה שהתורה תהיה בבחינת ארוסתו הרי היא מגלה להעוסק בה סודות התורה, ובלשון קדשו:

”מה שחנני ה’ ברחמי וברוב חסדיו על פי מאמר רבותינו ז”ל (אבות פ”ו מ”א), הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו’ ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, וענין מגלין לו רזי תורה נזכר גם כן בזוהר עיין שם, על דרך אין אשה מגלית מסתורה אלא לבעלה, כי מי שלומד תורה לשמה נעשה התורה לו לבחינת אשה והוא נעשה לה לבעל, על דרך (במדבר ז א) ויהי ביום כלת משה, כלת כתיב”.

משמרות של החיים: ”שנאמר ה’ ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו”, על פי מאמר חכמינו ז”ל במדרש תנחומא (פרשת נשא סימן טז): ”בשעה שברא הקב”ה את העולם נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים”, ופירש ב”תורת משה” להאלישיך הקדוש (פרשת נח ד”ה ויברך אלקים את נח) כי עיקר הדירה של הקב”ה בתחתונים, הוא שישרה הקב”ה שכנינו על האדם.

וזהו שכתוב (שמות כה ח): ”ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם”, ופירש האלישיך הקדוש פרשת כי תשא (שמות לא יג) הטעם שלא נאמר ”בתוכו”, דהיינו בתוך המקדש שהוא לשון יחיד, שבא לרמז שהקב”ה מתאוה להשרות שכנינו בתוך ישראל, לכן צוה לבנות בית המקדש אשר משם יזכו להשראת השכינה, וזהו פירוש הפסוק: ”ועשו לי מקדש”, אמנם התכלית הנרצית היא: ”ושכנתי בתוכם”, בתוך לבבות ישראל.

הנה כי כן זהו הענין שהקב”ה שואג כארי בג’ משמרות של הלילה, לעורר את האדם לקדש עצמו בתורה ומעשים טובים בשלשה חלקי חיינו בעולם הזה, כדי שיוכל הקב”ה לקבוע דירתו בתחתונים על ידי שישרה שכנינו על האדם, ועל זה נאמר: ”ה’ ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו”, הקב”ה שואג כדי שיהיה לנו כח להכין לו יתברך כביכול נוהו בלב האדם.

חמור נוער לרדוף אחרי הבלי העולם

נחזור לדברי ה”עיני יצחק” שמוסיף לפרש לפי זה כמין חומר, ג’ סימנים שנתן רבי אליעזר על שלש תקופות של חיי אדם בעולם הזה שהם בבחינת ג’ משמרות הלילה: ”משמרה ראשונה חמור נוער”, הם כנגד ימי הילדות והבחורות של האדם שיש לו רתיחת הדם, ואז מצד התגברות החומריות של האדם הרי הוא ”נוער כחמור” לרדוף אחרי תאוות והבלי העולם הזה.

”שניה כלבים צועקים”, הם ימי העמידה של האדם, שאז הוא עסוק רובו ככולו ברדיפה להרכות רכושו והונו, שזהו בבחינת כלבים כמבואר בתיקוני זוהר (תיקון ו כב.), שהמתפללים בימים הנוראים רק כדי לקבל

וידוע כי חיי אדם בעולם הזה מתחלקים לשלשה חלקים, חלק הראשון הם ימי הילדות והנעורים שנקראים ”ימי העליה”, כי כוחותיו של אדם מתעלים ומתחזקים מיום ליום, חלק השני הם באמצע שנותיו של אדם שנקראים ”ימי עמידה”, שאז כוחותיו של האדם מתייצבים ועל עמדם יעמודו, חלק השלישי הם ימי הזקנה הנקראים ”ימי ירידה”, כי כוחותיו של אדם הולכים ויורדים מטה מטה מיום ליום.

והנה אדם שלא עסק בתורה כראוי בנעורו בימי העליה והעמידה, יכול בקלות בימי זקנתו להיתפס ברשת היצר המפילו בתהום היאוש, בחשבו מאחר שלא עסקתי בתורה כראוי רוב ימי חיי, איזו תועלת תצמח לי לעסוק בתורה בשארית ימי הזקנה, שהם ימים אשר אין בהם חפץ וכאשר אבדתי אבדתי.

לכן בא התנא רבי אליעזר לחזק את רוחו שלא יפול בתהום היאוש, אלא ידע נאמנה כי אם יקבל עליו עול תורה אפילו בימי הזקנה, יזכה להגיע ליתרון גדול בהשגות התורה, ועל כך רמז בלשון קדשו: ”שלש משמרות הוי הלילה”, כלומר חיינו של אדם בעולם הזה שנמשל ללילה מתחלקים לשלשה חלקים: ימי עליה, ימי עמידה, ימי ירידה.

”ועל כל משמר ומשמר יושב הקב”ה ושואג כארי”, בכל שלש משמרות של החיים שואג הקב”ה כארי, לעורר לב האדם להתגבר כארי על היצר הרע, לזרוז לשוב לקונו לשקוד על התורה ועל העבודה, כמו ששינו במשנה (אבות פ”ו מ”ב): ”בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת, אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה”.

וביאר ב”תולדות יעקב יוסף” (פרשת ראה) בשם מורו ורבו הבעש”ט הקדוש זי”ע, כי הבת קול היא הרהורי תשובה שהקב”ה שולח מן השמים בלבנות ישראל לעוררם לעסק התורה ועבודת ה’, אלא שהרשע דוחה את הרהורי התשובה ואינו שומע להבת קול, ואילו הצדיק שומע בקול ה’ ומתעורר לעבוד את ה’ באהבה ויראה.

נתאוה הקב”ה שיהא לו דירה בתחתונים

ויש להוסיף תבלין לפרש לפי זה מה שהביא רבי אליעזר ראייה, שהקב”ה שואג כארי על ג’

במאמר זה ברצוננו לבאר עוד ענין שאגת הקב”ה בשלש משמרות של הלילה בדרך עבודה, על פי מה שכתב בשלחן ערוך הרב לבעל התניא (סימן א הראשון סעיף ב) בענין מעלת הקם בחצות לילה לעסוק בתורה (בסוגריים): ”ואם אינו יכול לקום בחצות יקום בראש האשמורה השלישית”, ומקור הדבר בבבביתא שמובא ב”חופת אליהו רבא” שנדפס בסוף ספר ”ראשית חכמה” (שער שלשה):

”רבי שמעון בן מנסיא אומר, על שלשה הקדוש ברוך הוא מכריז בכל יום, על תלמיד חכם שאין לו פת בסלו, ועל תלמיד חכם שאינו עוסק בתורה באשמורת האחרונה, ועליו הכתוב אומר (משלי כו יד) הדלת תסוב על צירה ועצל על מטתו, ועל המתגאה חנם”.

וצריך ביאור מאחר שכבר נתבאר שהקב”ה שואג כארי בכל ג’ משמרות של הלילה, מה ראו חכמינו ז”ל על ככה לבחור מכל שלש המשמרות לעסוק בתורה דוקא באשמורה השלישית. ונראה לבאר הענין בזה לכבוד ימי בין המצרים, על פי מה שכבר למדנו מדברי התנא רבי אליעזר בן הורקנוס שישנם סימנים מובהקים על שלש משמרות הלילה: ”וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער, שניה כלבים צועקים, שלישיית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה”.

והנה בפירוש ”עיני יצחק” על אגדות הש”ס אשר נדפס בגליון העין יעקב (ברכות שם), מצינו על כך ביאור מתוק מדבש בדרך מוסר ורמז אשר לפי דעתי מצוה לפרסמו ברבים, והיות שיש בזה תועלת גדולה לכל אדם כדי להתחזק בעבודת ה’ בימים אלו, ראיתי להביא דבריו בהרחבה עם תוספת ביאור.

שלש משמרות הלילה ג’ חלקי חיינו של אדם

מצינו בדברי חכמינו ז”ל כי העולם הזה נמשל ללילה, כמבואר בגמרא (חגיגה יב): ”כל העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה, הקב”ה מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא שהוא דומה ליום”. וכן מבואר בגמרא (ב”מ פג.): ”מאי דכתיב (תהלים קד כ) תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער, תשת חשך ויהי לילה, זה העולם הזה שדומה ללילה, בו תרמוש כל חיתו יער, אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביעיר”.

הנה כי כן יתבאר היטב המדרייגה הגדולה של: **"אשה מספרת עם בעלה"**, פירוש התורה עצמה שהיא בבחינת אשה מספרת מגנזי סודותיה לבעלה שהוא האיש העוסק בתורה, כאשה המגלה כל גנזי סודותיה לבעלה.

בשתי משמרות הראשונות צריך לשלב אשמורה השלישית

והנה הן אמת כי לפי מה שנתבאר, ביקש התנא רבי אליעזר לחזק את רוחו של אדם, שלא עסק בתורה כראוי בשתי משמרות הראשונות של חייו בימי העליה וימי העמידה, שידע נאמנה כי גם אז עדיין יש לו תיקון להתחיל לעסוק בתורה במשמרת שלישית בימי הזקנה בבחינת: **"תינוק יונק משדי אמו"**, ועל ידי זה יזכה להתעלות למעלה הגדולה של: **"אשה מספרת עם בעלה"**, שהתורה תגלה לו מאוצרותיה וגנזיה.

אולם ברור שאסור לנו לבזבז זמננו בשתי משמרות הראשונות של חיינו, ולסמוך על כך שנתחיל ללמוד תורה במשמורה שלישית בימי הזקנה, שהרי על כך כבר הזהיר התנא (אבות פ"ב מ"ד): **"ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה"**. זאת ועוד, שהרי משום כך שואג הקב"ה כארי בג' משמרות של הלילה, כדי לעורר אותנו להתגבר כארי לעסוק בתורה גם בשתי משמרות הראשונות.

נמצא לפי זה כי כבר במשמורה ראשונה בימי הילדות כשהיצר מתגבר עליו בבחינת **"חמור נוער"**, וכן במשמורה שניה בימי העמידה כשהיצר מתגבר עליו בבחינת **"כלבים צועקים"**, צריך להקדים ולהתנהג בבחינת משמורה שלישית של ימי הזקנה, לעסוק בתורה בבחינת: **"תינוק יונק משדי אמו"**, כדי שיזכה עוד במשמורה ראשונה ושניה להתעלות למעלה הגדולה של: **"אשה מספרת עם בעלה"**.

מעתה יאיר לנו להבין למה זה כל כך חשוב, שכל אחד מישראל יעסוק בתורה לפחות במשמורה שלישית של הלילה, כי בכך אנו מגלים דעתינו לפני הקב"ה, שאפילו כשאנו נמצאים במשמורה ראשונה של החיים בבחינת **"חמור נוער"**, או במשמורה שניה של החיים בבחינת **"כלבים צועקים"**, בכל זאת אנו רוצים לעבוד את ה' כמו במשמורה שלישית של החיים, לעסוק בתורה בבחינת: **"תינוק יונק משדי אמו"**, כדי שנזכה להתעלות בבחינת: **"אשה מספרת עם בעלה"**.

הקב"ה מזמין פרנסה לאדם במשמורה שלישית

ועתה בא וראה כי על פי האמור יומתק להבין מה שמצינו חידוש גדול בדברי רבינו בחיי (פרשת בא ד"ה ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו), כי במשמורה שלישית של הלילה מזמין הקב"ה פרנסה לכל הבריות, ומפרש בזה הענין של **"תינוק יונק משדי אמו"**, רמז על הקב"ה שמפרנס את בניו כאם המניקה את התינוק, ואגב הרווחנו להבין מדבריו ביאור ענין ג' משמרות של הלילה שהם כנגד ג' אבות, והנה לשון קדשו:

"ואמרו עוד בברכות לחלוק משמרות הלילה שהם ג' משמרות, ראשונה חמור נוער רמז למדת החסד, ולא נזכר חמור בתורה עד שבא אברהם, משמרה שניה כלבים צועקים היא מדת הדין, הרי ששמו בזה רמז לכלבים צועקים, משמרה שלישית אשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו, שמו בזה רמז לפרנסה, שהקב"ה מזמין פרנסה לכל בריה באותה שעה, וכן רמז שלמה (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, התינוק הוא כלל העולם, משדי אמו היא האשה המספרת עם בעלה".

ונראה להשוות דברי הרבינו בחיי, עם מה שכתב הוא עצמו עוד (פרשת בשלח ד"ה ויצאו העם ולקטו), שהקב"ה הוריד את המן לישראל במשמורה שלישית של הלילה, שהוא כנגד מדתו של יעקב אבינו שהיא תפארת מדת הרחמים:

"והיה המן יורד במשמרה שלישית של לילה, באותה משמרת שמדת רחמים משמרת, שהרי שלש משמרות הוי הלילה כנגד הגדולה והגבורה והתפארת, ונתנו חכמים סימן למשמרה ראשונה חמור נוער, שניה כלבים

פרנסתו, וכן המן שירד לישראל במשמורה שלישית של הלילה, מבואר בגמרא (תענית ט.) שירד בזכות משה רבינו, ויש לומר שירד בזכות התורה שהוריד משה לישראל, וזהו שאמרו במדרש (מכילתא פרשת בשלח פרק יז): **"לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן"**.

מעתה מבואר היטב שני הסימנים גם יחד של משמורה השלישית, כי הסימן הראשון: **"תינוק יונק משדי אמו"** הוא רמז, כדברי רבינו בחיי שהקב"ה מזמין פרנסה לבניו כתינוק

<p>"משמורה ראשונה חמור נוער"</p>
<p>בצעירותו צועק החומר לרדוף אחרי תאוות והבלי העולם הזה</p>
<p>"משמורה שניה כלבים צועקים"</p>
<p>בימי העמידה רודף אדם אחרי עשירות ככלבים הצועקים הב הב</p>
<p>"משמורה שלישית" בימי הזקנה</p>
<p>מתעורר האדם לעסוק בתורה בבחינת: "תינוק היונק משדי אמו"</p>
<p>גם בימי הזקנה אפשר לזכות: "אשה מספרת עם בעלה", התורה שנמשלה לאשה תגלה לבעלה גנזי התורה</p>
<p>בשלחן ערוך הרב לבעל התניא:</p>
<p>"ואם אינו יכול לקום בחצות יקום בראש האשמורה השלישית"</p>
<p>חופת אליהו רבא: הקב"ה מכריז בכל יום:</p>
<p>"על תלמיד חכם שאינו עוסק בתורה באשמורת האחרונה"</p>
<p>רבינו בחיי: במשמורה שלישית הוריד הקב"ה מן לישראל, ובאותה משמורת מזמין הקב"ה פרנסה לאדם</p>
<p>סגולת ישראל: "סגולה לפרנסה ללמוד תורה ותפלה באשמורות הבוקר", שאז מזמין הקב"ה פרנסה לאדם</p>

צועקים, שלישית תינוק יונק משדי אמו, כלומר שהוא זמן הפרנסה לכל באי העולם, שהיא מזדמנת בזמן שמדת רחמים משמשת, ומכאן תבין שהמן עיקרו משפע הרחמים".

פרנסה במשמורה השלישית בזכות עסק התורה

כאשר נתבונן בדברי רבינו בחיי נשכיל להבין, כי הוא מפרש ג' משמרות של הלילה כנגד ג' אבות הקדושים שהם כנגד ג' מדות, מדת החסד, מדת גבורה ומדת תפארת שהיא רחמים, משמורה ראשונה חמור נוער רמז למדת החסד של אברהם, משמורה שניה כלבים צועקים רמז למדת הדין של יצחק, משמורה שלישית שהיא כנגד יעקב שמדתו רחמים, **"תינוק יונק משדי אמו"**, הקב"ה משפיע פרנסה לישראל כאם המניקה את צאצאיה.

אולם עדיין צריך ביאור להבין לפי זה, מה שהוסיפו חכמינו ז"ל לתת עוד סימן על אשמורה השלישית: **"אשה מספרת עם בעלה"**. אך לפי האמור לעיל יתבאר הכל על מכונו, כי מאחר שכבר נתבאר בברייתא שצריך לעסוק בתורה במשמרות שלישית של הלילה, והנה מקרא מלא דיבר הכתוב (משלי ג טז): **"אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד"**, וזהו ששינינו במשנה (אבות פ"ג מ"יז): **"אם אין תורה אין קמח"**.

על כן דוקא במשמורה שלישית של הלילה, כאשר איש ישראל זוכה לעסוק בה בתורה, כי אז יזכה בזכות התורה שהקב"ה יזמין לו

היונק משדי אמו, אולם באיזה זכות זוכה האדם לפרנסה, הנה על כך בא הסימן השני: **"אשה מספרת עם בעלה"**, שבאותה שעה יעסוק האדם בתורה שהיא בבחינת אשתו, ובזכות זה יזמין לו הקב"ה פרנסתו.

ויש להעיר בזה מדברי המהרש"א בחידושי אגדות (ברכות שם), שמפרש הסימנים של ג' משמרות הלילה, משמורה ראשונה **"חמור נוער"**, הוא כשאדם בא לביתו עיף ויגע אחרי שעמל כל יום על פרנסתו, אשר אז החומריות שלו נוער מחמת גודל עייפותו, משמורה שניה **"כלבים צועקים"**, הוא כאשר בני אדם ישנים על מיטתם, והחיצונים הנקראים כלבים צועקים מחמת שליטתם בלילה.

משמורה שלישית: **"תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה"**, פירוש: **"תינוק יונק משדי אמו"**, שעוסק בתורה שנמשלה לתינוק היונק, כמו שהזכרנו לעיל המאמר שדרשו בגמרא על הפסוק: **"דדיה ירווך בכל עת"**, ומה שאמרו: **"ואשה מספרת עם בעלה"**, הכוונה שכנסת ישראל שהיא בבחינת אשה להקב"ה, מספרת עם בעלה הוא הקב"ה כביכול לבקש ממנו כל צרכיה אלו תוכן דבריו הקדושים.

ולפי המבואר מתאים ענין זה להפליא עם מה שלמדנו מדברי רבינו בחיי, כי במשמורה שלישית מזמין הקב"ה פרנסה לבני אדם, ולכן **"אשה מספרת עם בעלה"**, שבני ישראל שהם בבחינת אשה מתפללים לה' שיתן להם פרנסה, אבל תנאי מוקדם לכך הוא: **"תינוק יונק משדי אמו"**, שיעסוק בתורה שהיא בבחינת תינוק היונק.

סגולה לפרנסה לעסוק בתורה במשמורה השלישית

על פי האמור ירווח לנו להבין מה שכתב ב"ספר החיים" הנקרא "סגולות ישראל" (מערכת פ אות כד): **"סגולה לפרנסה ללמוד תורה ותפלה באשמורות הבוקר"**, והביא ראייה משני המאמרים של רבינו בחיי שהבאנו לעיל, מאמר הראשון כי במשמורה שלישית מזמין הקב"ה פרנסה לכל באי עולם, מאמר השני כי במשמורה זו הוריד הקב"ה מן לישראל, על כן העוסק בתורה במשמורה זו זוכה לפרנסה. ושוב הביא מה שמצא בספר **"וימהר אברהם" להרה"ק רבי אברהם פאלאג'י מאיזמיר** (מערכת ל אות קכז): **"הלומד בשעות האחרונות מהלילה יש לו פרנסה ברווח לפי דברי הזהר הקדוש והרב ראשית חכמה ז"ל"**.

ונראה להביא סימוכים לכך ממה ששינוי בגמרא (ברכות ג:): **"כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו, מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר, כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמרו לו אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה"**.

לפי האמור יש לומר כי אחרי שראו דוד המלך שעסק בתורה כל הלילה עד שעלה עמוד השחר, שזה כולל עסק התורה גם באשמורה השלישית שמסוגל לפרנסה, אם כן בודאי שיש בכוחו להמשיך פרנסה לכל ישראל, לכן דוקא אחרי שעלה עמוד השחר נכנסו אליו לבקשו: **"עמך ישראל צריכין פרנסה"**.

ויש להוסיף לפי מה שלמדנו מדברי רבינו בחיי, כי משמורה שלישית היא כנגד יעקב אבינו שמדתו רחמים, והנה מבואר בוהר הקדוש (פרשת ויצא קמו): כי יעקב אבינו הוא עמוד התורה: **"על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם"**. על כן ראוי לעסוק בתורה במשמורה שלישית שהיא כנגד יעקב אבינו עמוד התורה.

בדרך זו נשכיל להבין הטעם שהקב"ה משפיע פרנסה לישראל במשמורה שלישית, נקדים מה שכתב בסידור האריז"ל (סידור רבי שבתי סדר כוונת הסוכה) כי בחג הסוכות משפיע הקב"ה לישראל שפע של שובע, וביאר כ"ק מרן רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע הענין בזה, על פי מה שכתב הטור (או"ח סימן תיז) בשם אחיו הרב יהודה:

"שהמועדים נתקנו כנגד האבות, פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח ו) לושי ועשי עוגות ופסח היה. שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק. סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג יז) [ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית] ולמקנהו עשה סוכות".

והנה כאשר נתבונן בתורה נראה, כי יעקב אבינו היה הראשון שהתפלל על הפרנסה, ככתוב (שם כח כ): **"וידר יעקב נדר לאמר, אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אני הולך, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש"**. על כן בכל חג הסוכות שהוא כנגד יעקב אבינו בבחינת: **"ויעקב נסע סוכותה"**, משפיע הקב"ה בזכות תפלתו שפע של שובע בעולם עכדה"ק.

מעתה יתבאר היטב מדוע חשוב מאד שנעסוק בתורה במשמורה שלישית של הלילה שהיא כנגד יעקב אבינו עמוד התורה, ועל ידי זה מתעוררת הזכות של יעקב שהתפלל על הפרנסה: **"ונתן לי לחם לאכול בגד ללבוש"**, כי הבין בקדושתו שבלי פרנסה אי אפשר ללמוד תורה כמאמרם (אבות פ"ג מ"יז): **"אם אין קמח אין תורה"**, ועל ידי עסק התורה במשמורה שלישית נזכה שישפיע לנו הקב"ה מכל טוב.